

KÜRESELLEŞME VE ULUSALLIĞIN DİYALEKTİK ETKİLEŞİMİ I

Nevzat GÜLDİKEN* ve Mehmet ASLAN**

Özet

Küreselleşme, çeşitli nedenlerle tartışılmakta olan bir kavramdır. Bu kavram hem kendi kapsayıcılığı, özgün niteliği nedeni ile hem de etkileştiği olgu ve kavramlarla diyalektik işleyişin konusudur. Bu bağlamda, en çok etkileşim içinde olup, diyalektik işleyişin birlikte belirleyiciliğine tabi olduklarına inanılan ulus, ulus – devlet, uluslaşma ve ulusalcılık kavramlarının karşılaştırmalı bir değerlendirilmesine çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Küreselleşme, ulus, ulus – devlet, uluslaşma, ulusalcılık.

Dialectical Interrelation Between Globalisation And Nationalism I

Abstract

Globalisation has been a concept debated on various reasons. Globalisation is a subject of dialectical process both because of its scope and its unique characteristics and of the facts and concepts with which it has interacted. And thus, such concepts as nation, nation-state, becoming a nation and nationalism, which are believed to be determiners of dialectical process as they are closely interrelated with each other, will be studied comparatively.

Key words: Globalisation, nation, nation-state, nationalise, nationalism.

Küreselleşme kavramı kendi evrenselliği ve kapsamının dışında etkileşime girdiği diğer toplumsal ekonomik olay, olgu, kurum ya da kavramlarla birlikte ve onlar bağlamında da tartışılan, tartışılacak olan bir kavram. Diyalektik işleyiş hem küreselleşmeyi hem de etkileşime girdiği diğer sosyal olguları kaçınılmaz olarak etkilemekte ve bir tür yeni durumlar, görünümler oluşmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda küreselleşmenin en çok etkileşime girdiği olguların başında ulus-devlet, ulus gelmektedir. Bu etkileşim yukarıda belirtildiği üzere diyalektik işleyişin belirleyiciliğinde bir ulusallaşma durumu, görünümü ya da olgusunu ortaya

* Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fak, Ç.E.E.İ., Sivas

** Yrd. Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fak, Ç.E.E.İ., Sivas

çıkarmaktadır. Bu çalışmada küreselleşme ve diyalektik etkileşim bağlamında ulusallık tartışılacaktır. Çalışmada öncelikle tanımı, gelişimi çerçevesinde küreselleşme kavramı değerlendirilecek, ardından ulus, ulus-devlet ve ulusallaşma kavramları ele alınmaya çalışılacaktır.

Küreselleşme her şeyden önce toplumsal ekonomik bir kavramdır ve sosyal bilimlerin konusudur. Dolayısı ile hemen hemen her sosyal olay ve olgu gibi çok ve çeşitli tanımları vardır. Marshall'ın "herhalde en özlü tanımı" diyerek Waters'ten aktardığı tanıma göre küreselleşme "coğrafyanın toplumsal ve kültürel düzenlemelere dayattığı kısıtlamaların azaldığı, insanların bu azalmaya giderek daha çok fark etmeye başladıkları bir toplumsal süreç" (2005:449). Bu tanım küreselleşmenin coğrafi sınır tanımama özelliğine vurgu yapmaktadır ki bu yanı ile Kongar'ın küreselleşme tanımı ve açıklamalarının bir tür öncülü gibidir. Şöyle ki: Kongar'a göre "küreselleşmenin iki kaynağı var. Küreselleşmenin kaynaklarından bir tanesi teknolojik. Öteki siyasal. Küreselleşme önce bir teknoloji devriminin, yani bir teknoloji ihtilalinin sonucu olarak ortaya çıkıyor. Telefon ve bilgisayar, ikisi bir arada geliştiği için yepyene bir teknoloji, İletişim ve Bilişim Devrimi doğuyor" (2005:18-19). Esasında Kongar'ın ikinci kaynak dediği siyasal kaynak ta teknoloji kaynağının etkilediği, belirlediği bir olay oluyor. Yani "küreselleşmenin ikinci kaynağı bir siyasal olay: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin çökmesi." Tıpkı yukarıda verilen tanımdaki coğrafyanın sınırlayıcılığının azaldığı bir süreç nitelendirmesi gibi. Nitekim Kongar teknolojinin belirleyiciliğini küreselleşme tanımında da vurguluyor: "Küreselleşme, dünyanın yaşadığı Tarım ve Endüstri Devrimlerinden sonra ortaya çıkan üçüncü büyük devrimin, İletişim-Bilişim Devriminin görüntülerinden biridir" (2005:23). Kuşkusuz birçok tanım daha vermek mümkündür. Örneğin ekonomik nitelikli bir tanıma göre "küreselleşme sözcük olarak, dünyanın bütünleşmiş tek bir pazar haline gelmesini ifade etmektedir" (Şaylan, 1997:10). Ya da siyasal bir tanım olarak "küreselleşme kavramı uluslararası pazar güçlerini kayıtsız, şartsız teslimiyettir" (Işıklı, 1997:12) Benzer bir yaklaşımı benimseyen Boratab ise daha açılımlı bir biçimde şöyle demektedir: "emperyalizm olgusu olduğu gibi süre gelmektedir; ancak bir çözümlenme aracı olarak emperyalizm kavramı ortadan kalkmakta ve yerini küreselleşme kavramına bırakmaktadır" (2004:21). Açıklamalarında merkez-çevre kavramını kullanan Kazgan ise bu kavramlar eşliğinde küreselleşme ile ilgili olarak şunları söylemektedir. "Son çeyrek yüzyıldır dünya ekonomisini artan bir ivme ile şekillendiren etken küreselleşme oldu. Şekillendirme, Çevre olarak tanımladığımız gelişmekte olan ülkelerde, tepeden inme yöntemlerle gerçekleştirildi; süreçteki belirleyici etken ise Merkez denilen en güçlü gelişmiş ülkeler ve onlardan kaynaklanan büyük sermaye oldu ve olmakta" (2005:1). Kazgan Boratab'ın emperyalizm olgusunun özne ve nesnelere koymaktadır. O kadar ki Kazgan Emperyalizm'in kültürel boyutunu ve kullandığı aracı da belirtmektedir. Yani merkezden kaynaklanan büyük sermayenin çevre ülkelerdeki şekillendirmesine; küreselleşmeye "karşı çıkmanın çağdışı kalmak demek olduğu, uyum sağlanmazsa teknolojik değişimin yarattığı yeni çağın dışında kalınacağı konusunda medya

yolu ile sürekli şartlandırıyor”(2005:1). Küreselleşmeyi kültürle etkileşimli bağlamında değerlendiren İçli’de medyanın işlevini daha açık biçimde betimlemektedir. O’na göre “ kültürel akışlar, görüntüler, semboller aracılığıyla hızlı bir biçimde gerçekleşmektedir... Yeni iletişim ağları, bilgi ve görüntü akışları küreselleşme sürecinin belirleyicileridir... Medya, imaj ve simgeler için oldukça etkin bir dağıtım şebekesi oluşturmaktadır (2001:166).

Verilen tanım ve açıklamalarda küreselleşmenin teknoloji, ekonomik, kültürel ve siyasal boyutlarının olduğu görünmektedir. Özellikle Kazgan’ın açıklamalarından merkez-çevre kavramlaştırması ile açılan süreç diğer tanım ve açıklamalarda birlikte değerlendirildiğinde teknoloji ideoloji ilişkisini görmek mümkündür.

Küreselleşmede coğrafi sınırların aşılabilmesini sağlayan teknolojinin çok önemli bir belirleyiciliği olduğu açıktır. Bu teknoloji bir biçimde kullanılmıştır, kullanılmaktadır. Hatırlamak gerekirse Kazgan’ın ifade ettiği tepeden şekillendirme söz konusudur.

Daha açık bir anlatımı ile “ ideoloji teknolojinin nasıl kullanılacağını belirleyen bir öge olmaktadır. Bir örnek vermek gerekirse atomun parçalanması bir teknolojik gelişmedir. Bunun, insanın kendi cinsini yok etmek için bomba olarak mı, yoksa elektrik ve ısı olarak insanların mutluluğu için mi kullanılacağı bir ideoloji sorunudur” (Kazgan 1981:22).

Kuşkusuz televizyon da bir iletişim aracıdır. Yani teknolojik bir gelişmedir; teknolojidir. Bu teknolojinin nasıl kullanılacağı belirleyen ise ideolojidir. Örneğin:

“ 01 Ağustos 1990 günü Kuveyt’in işgali ardından, Kuveyt’ten kaçan ya da yurtdışında yaşayan Kuveytli tarafından kiralanmış bir ABD’li halkla ilişkiler şirketi(Hill and Knowlton) tam 10 milyon karşılığında üretime geçmiştir. ABD Kongresi’ne ifade veren Neyyire takma adlı bir Kuveytli genç kız, yürek parçalayıcı bir gösteriyle “ yeni doğmuş bebeklerin, Kuveyt kliniklerindeki kuvözlerden (incubator) çıkarılıp öldürüldüğü, kuvözlerin Iraklı askerlerce çalınıp ülkelerine taşındığını anlatıyor, dünyaya naklen yayılan bu ifade herkesi gözyaşlarına boğuyor, yüz milyonlarca insan “Vahşi Saddam’a artık bir ders verilmesi” (Amerikan argosunda Kick his ass!) gerektiğine inandırılıyordu... bu yalanın ortaya çıkarılması ve özür dilenmesi için de mumların yatsıya yanması bile beklenmedi” (Arapkirli, 2001:18).

Ya da “ yine Saddam Hüseyin yönetiminin Körfez kıyılarındaki petrol tesislerini havaya uçurup denizi bir daha tarih boyunca temizlenemeyecek düzeyde kirlettiği yalanı, müttefik ağızlarca ortaya atıldığı gibi, CNN başta olmak üzere Amerikan “networkleri petrole bulanmış zavallı deniz kuşlarının filmlerini saatlerce yayınlarken, sadece insanlara değil, hayvanlara bile eziyet eden Saddam” imajını perçinlemeye kalkıştı. Sonradan bu filmlerde görülen kuşların aslında yıllar önce Exxon-Valdez adlı tankerin yaptığı kaza sonucu (Alaska’da) denize yayılan petrolden etkilenen kuşlar olduğu ortaya çıktı” (Arapkirli, 2001:20).

İnsan-insan çelişkisinin ortaya çıkardığı ideolojinin, insan doğa çelişkisinin ortaya çıkardığı “iletişim” teknolojisinin nasıl kullanıldığının belirlenmesine ilişkin iki örnek. BU örneklerin 1990’lı yıllarda gerçekleşmiş olması nedeni ile konumuz olan küreselleşme ile ilgili yukarıda verilen tanım ve açıklamalar bağlamında verilmesi gerektiğine inanılmaktadır.

Teknolojik, ideolojik (ya da siyasal), ekonomik, kültürel, sosyal yönlerinin olduğu verilmek istenen yukarıda verilen tanım ve açıklamalar ışığında girişilecek kapsayıcı bir tanım olarak küreselleşmenin gelişmiş kapitalist ülkelerin (merkez) uluslararasılaşmış sermayesi eli ile iletişim-bilişim teknolojilerini kullanarak geri kalmış, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere yönelttiği emperyalist düşünce, girişim ve eylemler bütünü biçiminde tanımlanabileceği düşünülmektedir.

Esasında Boratav’ında değindiği gibi emperyalizm olgusunun olduğu gibi süregeldiğinden de öte özellikle yukarıdaki ideolojiye örnek olarak verilen Körfez Savaşları örneğinde kullandığı teknik itibarı ile geriye gittiği bile söylenebilir.

Bilindiği gibi emperyalizmin doğrudan işgal dönemini, anlayışını ya da biçimini terk ederek dolaylı işgal anlayış, biçim ya da dönemine geldiği yakın dönemlere kadar tartışılmakta hatta kabul görmekteydi...

Ancak küreselleşme süreci ile birlikte özellikle de Irak örneğinde emperyalizm, geçmişteki, eski anlayış ve biçimine geri dönerek askerleri ile doğrudan işgal eylemini gerçekleştirmiştir.

Küreselleşmenin tanım ve açıklamasını toparlamak gerekirse Kongar’ın “toplumsal değişimin dinamiği dediği; insan toplumlarının tümünü biçimlendiren iki temel ilişki, ya da daha doğru bir deyişle iki temel çelişki vardır. Birinci temel çelişki insan doğa çelişkisidir. Bunun sonunda ortaya insan-insan çelişkisi çıkar”(1981:21) açılımı küreselleşme içinde geçerlidir denilebilir. Çünkü küreselleşme denilen süreç ya da düşünce, girişim ve eylemler bütününde teknoloji-ideoloji, maddi kültür-manevi kültür dizgisel etkileşimi görülmektedir.

KÜRESELLEŞMENİN TARİHÇESİ

“Küresel sözcüğünün yaklaşık 400 yılı aşan bir tarihi olmasına karşılık küreselleşme kavramı 1960’larda kullanılmaya başlanmıştır. 1980’li yıllardan itibaren de kullanımı sıklaşmıştır” (İçli, 2001:163).

Kazgan’a göre de “küreselleşme hiç de yeni bir olay değildir. Aslında başlangıcı Rönesans’taki coğrafi keşifler ile önce yer kürenin her yanının tanınmasına kadar uzanıyor. Olayın ilk basamağı bu. İkinci basamağı Birinci Sanayi Devriminden, üçüncü basamağı İkinci Sanayi Devriminden geçiyor”(2005:10). Kazgan’ın bu tarihsel dizgesinde yer alan coğrafi keşifler ile önce yer kürenin her yanının tanınmasına kadar uzanıyor ifadesi, başlangıçta verilen coğrafyanın sınırlandırma yeteneğinin azalması bağlamında düşünüldüğünde, küreselleşmenin en azından etimolojik denilebilecek anlamı açısından yerindedir. Coğrafyanın sınırlandırıcılığının azalması, iletişim-bilişim teknolojilerinin gelişimi ile ilintilidir. Yoksa dünyanın herhangi bir yerinde

yaşayan birinin bir başka yerini görmesi, ya da dünyanın herhangi bir yerinden haberdar olması elbette önceki dönemlerde varolan ulaşım teknolojisi ya da olanakları ile de mümkündür.

Küreselleşmenin tarihçesi açısından Kazgan'ın çok önemli bir tespiti ise genel küreselleşme olgusu ile sermayenin küreselleşmesi anlamındaki farktır. O'na göre "sermayenin küreselleşmesi anlamında küreselleşme ise Birinci Sanayi Devrimi'nin ürünü. Yeni keşifler ve icatlarla ulaştırma haberleşmeye yeni boyutlar katan İkinci Sanayi Devrimi döneminde ise sermayenin küreselleşmesi olgusu son buluyor"(2005:10). Kazgan bu açıklamasını sermayenin en temel özelliğine dayandırıyor. Kâr ve kazanç güdüsü ya da kârın maksimizasyonu. Kazgan bu olguyu tarihsel süreçleri vererek ifade ediyor: "İlginçtir finans kapital diye anılan akışkan formların serbestçe girip çıkmaları ve sermayenin her biçimi ile ülke sınırlarından içeri ve dışarı serbest hareketleri İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da hemen geri gelmedi. Ancak 1970'li yılların ikinci yarısından sermayenin kâr haddindeki düşüşü izleyerek ortaya çıktı. 1870'li yıllarda Avrupa'nın yaşadığı Büyük Depresyon'un sermayeyi küreselleştirmesi yüzyıl sonra aynen tekrarlandı"(2005:10). Yani sermaye kârının azaldığı zamanlarda değişik atraksiyonlarda bulunuyor. Ya da kârını maksimize edebildiği yer ya da durumlar mevcut ise bir alanda ekonominin makro gerekliliklerine uymayan davranışlar bile sergileyebiliyor. Özetle sermaye için önemli olan kârının maksimizasyonudur. Buradan hareket edildiğinde, eğer kârının maksimize olması gereksinmesi duymaz ise ne denli uygun koşullar olursa olsun örneğin küreselleşme yönünde adımlar atmaz. Kazgan'ın da belirttiği gibi azalan kâr oranları sermayeyi küreselleşme dahil yeni arayışlara itebilmekte...

Gülten Kazgan'ın küreselleşmenin tarihçesi açısından bir diğer önemli saptaması da bizim çalışmamızı da ilgilendiren ulus-devlet, giderek ulusalcılıkla ilintilendirilebilecek bir durumdur. Kazgan sanal gerçeklik çağına özgü bir durum, ya da kavram kargaşası yaratmak olarak nitelendirdiği ulus-devleti eleştirme tutumuna yönelik olarak şu çarpıcı bilgileri vermektedir: "...Aynı teknolojik gelişmeler ... teknolojiler, teknolojik olanaklar 1850'lerden Birinci Dünya Savaşı'na kadar geçen sürede sermayeyi küreselleştirirken, 1970'li yılların ortasına uzanan sürede çok daha geniş teknolojik araçlar her yerde denetimli ekonomi ile birlikte yaşamıştır"(2005:11). Yani küreselleşme savunucularının devlet denetiminden rahatsızlıkları ya da itirazları tarihsel olarak doğrulanmak durumunda değildir.

Küreselleşmenin tarihçesi açısından bakıldığında İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'nin öne çıktığı görülmektedir. Kazgan bu durumu Amerika'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan en az zararı görmesi ile açıklar Kazgan'ın ifadesi ile "bir yandan 1930'lu yılların sonunda dahi tam atlatamamış olduğu Büyük Depresyon, savaşım, silah sanayinden her türlü tüketim-yatırım malı sanayi ile ihracat artışı yolu ile verdiği ivme sayesinde atlatıldı; güçlü bir büyüme baskısı ortaya çıktı....Savaş aynı zamanda savaşa katılan Avrupa kadar diğer bölgelerdeki

müttefik ülkelerin altın stoklarını, ithalatı finanse edebilmek için ABD'ye kaydırmıştı" (2005:11).

Dolayısıyla ABD kapitalizmin temel güdüsü ya da amacı olan kârın maksimizasyonu ya da yüksek kâr marjı olgusuna ulaşmış bir ülke olarak küreselleşme süreci öncesinde avantajlı bir durumda idi. Amerika bu avantajlı durumunu, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkacak olan uluslararası ilişkiler düzleminde liderliği ele geçirecek biçimde örgütlenmelerde öncülük etti.

"Kısacası, savaş ABD'yi 19.yy. başındaki İngiltere gibi; neredeyse Üzerinde Güneş Batmayan İmparatorluk'a döndürmüştü. Bundan güç alan ABD serbest piyasa ekonominin kendi koşullarıyla uygulanmasını istiyordu"(Kazgan, 2005:12).

Çalışmamızın bundan sonraki bölümlerinde tartışmaya çalışacağımız gibi, güçlü olanların ya da kendini güçlü görenlerin istedikleri ekonomi politikalarının serbest piyasa ekonomisi politikaları olmalarını anlamak mümkündür. Ancak dikkat edilirse İkinci Dünya Savaşı'ndan çok güçlenerek çıkan ABD'nin istekleri salt serbest piyasa ekonomisi uygulamaları da değil. Serbest piyasa ekonomisinin aynı zamanda kendi koşullarıyla uygulanmasını istemekte.

Ancak küreselleşmenin tarihsel gelişim sürecinde "1950'li yıllarda bu kez Soğuk Savaş'ın dünyayı ikiye bölmesi işleri güçleştirdi. Üstelik bu dönemde merkezi planlı sosyalist ülkelerin ekonomide büyük başarılar sağladığı görülüyordu. SSCB'ye ilave olarak 1959'dan itibaren Çin ve Uzakdoğu'da, Doğu Avrupa'da bir dizi ülke merkezi planlı ekonomik sistemi uyguluyordu. İki merkezli bir dünya oluşmuştu. ABD, Birinci Sanayi Devrimi'nde İngiltere'nin sahip olduğu bütün koşullara sahipken, bu dönemde serbest piyasanın kendisine sağlayacağı avantajlardan yararlanamadı" (Kazgan, 2005:12). Serbest piyasa ekonomisinin ancak teoride mümkün olduğu tartışmaları bilinmektedir. Kendi paradigmasının dışından bir rakip bir yana kendi iç işleyişinde tekelleşme eğilim, güdüsü nedeni ile serbest rekabeti işletemeyen sistemin kendi dışından bir rakip karşısında serbest piyasa ekonomisini işletmesi çok daha zor olmak durumunda idi. Hele de söz konusu rakibin sistem içinde sömürmeyi temel ilke edindiği bir sınıfa yönelik çağrılar, olumlu önerileri gündemde iken doğaldır ki bu durum çok daha zorlu bir sürecin ifadesi olmak durumunda idi.

Kazgan'ın anlatımı ile "bir yanda merkezi planlı rejimlerin bu dönemde sağladığı başarılar yıkılan Avrupa'da, başta Fransa ve İtalya'da komünist partileri güçlendirmişti. Öte yandan sömürgecilikten yeni kurtulan bir dizi az gelişmiş ülke kapitalizm karşısında farklı bir sistem arayışına girmişti... Soğuk Savaş koşulları (ABD'nin istediği N. G) serbest piyasanın önündeki başlıca engel oldu: 1930'lu yıllarda serbest piyasa ekonomisinin çökmesi, yüksek oranlı işsizlik ve yoksulluğun ABD, Avrupa ve denizaşırı topraklarda yayılmasının başlattığı sosyal devlet anlayışı 1970'li yılların ortalarına kadar devam etti"(2005:13).

Kapitalizmin liberalizm temelli uygulaması demek olan vahşi kapitalizm karşısındaki güçlü seçenek sayesinde felsefesinden ve temel uygulamalarından

fedakarlık yapmak durumunda kaldı. Ya da farklı ifadelerle vahşi kapitalizme gem vurabildi.

Piyasa ekonomisi yegana anlayış olmaktan çıktı. “piyasa ekonomisi yanında yol gösterici planlama ile gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasına destek geldi: Sermaye hareketleri, her biçimiyle denetim altına alınmış, finans kapital olgusunun baş kaldırmasına olanak verilmemişti” (Kazgan, 2005:13).

Dolayısı ile kapitalist ekonomi sisteminde finans kapitalin ya da bir başka ifade ile ticaret burjuvazisinin egemenliğinin de karşı, rakip sistemin varlığı ile ilintisinden söz etmenin mümkün olduğu kabul edilebilir. Zira, sosyalist seçeneğin ortaya çıkıp güçlenmesi sırasında güç yitiren finans kapitalin, sosyalist seçeneğin ortadan kalkması ile yeniden öne çıkmasının çarpıcı bir tür benzerlik olduğu düşünülebilir.

İleriki bölümlerde tartışılmasının düşünüldüğü üzere, sanki benzer sebepler benzer sonuçları doğurur ilkesi uyarınca, işçi sınıfı ideolojisi denilebilir ki üreten insanın ideolojisidir teoride de olsa. Dolayısı ile yine Kazgan’ının söylediklerine dönülecek olunursa, “sermaye üretken yatırımlar yolu ile kâr edebildiği bir sürece sokulmuştu” (2005:13).

Küreselleşmenin tarihçesi bağlamında önemli aşamalardan biri olan sosyalist seçeneğin bir etkisi de kaçınılmaz olarak “serbest piyasa-sınırsız sermaye hareketleriyle yürüyen vahşi kapitalizm, sosyal devlet tarafından dizginlenebiliyor, böylece Batı Bloğu’nda SSCB yanlısı olabilecek komünist faaliyet sınırlanıyordu” (Kazgan, 2005:13).

Doğaldır ki sosyalist seçeneğin varlığı ile birlikte her iki sistem de birbirini kollar, gözetir duruma gelmiştir ve bu durumda giderek birbirine yaklaştılar denilebilir.

“Ne var ki bu iki kutuplu dünya da devam edemedi. ABD ile silah yarışında geri kalmamak için SSCB ve çevresindeki ülkelerin yapmak zorunda olduğu ağır silahlanma harcamaları tüketim mallarında kıtlıklar yaratırken, giderek daha iyi eğitim görmüş halk kitlelerinin artan üretim talepleri ile ciddi çelişkiler doğurdu. Ağır siyasal baskılar özgürlükleri kısırkken özgürlük talepleri de karşılanamadı. Bunlara, SSCB’ye dahil çok sayıda farklı halklar kadar Doğu Avrupa’nın bağımsızlaşma talebi, SSCB’nin elektronik devriminde geri kalmış olmasının, askeri sanayilerde görece gerilemeyi getirmesi eklendi. BU etkenler, SSCB’yi ve bloğunu parçalamak için başta ABD Batı’nın uyguladığı dış politikalara bunların çok duyarlı olmasına yol açtı. Sonunda Doğu Bloğu dağıldı, SSCB’nin dağılması onu izledi” (Kazgan 2005:13).

Bu aşamadan sonra doğal olarak dünya ABD’nin önderliğinde tek kutuplu haline döndü. Ancak bizlerin de en temel özelliğinin daha doğrusu en baskın ideolojik özelliğinin emperyalist düşünce, girişim ve hareketler bütünü olarak gördüğümüz küreselleşme sürecinin bundan sonrası ile ilgili durumu için iyimser olmak kolay değildir.

Çalışmamızın bundan sonraki bölüm yada bölümlerinde küreselleşmenin gerçekleşme durumu, sonuçları, ulus, ulus-devlet ve ulusalcılık ele alınmaya çalışılacaktır. Ancak küreselleşmenin bizce en temel özelliği olan bir yanına özel bir ağırlık verilmesi düşünülmektedir. Şöyle ki; çalışmamız küreselleşme ve ulusalcılık temelindedir. Küreselleşmenin gündeme getirdiği, ekonomik, siyasal, kültürel vb. tüm kavram, olgu ya da kurumların tümü ulusun, ulus-devletin, ulusalcılığın açtığı kavram, olgu ya da kurumlardır. Çalışmamızın önemli bir ayağı da küreselleşmenin gündeme getirdiği aşılmış, terkedilmiş, geride bırakılmış kavramlar bağlamında ele alınması olacaktır.

KAYNAKÇA

- Arapkırılı, Zafer (2001), *Türkiye Savaşın Neresinde*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Boratav, Korkut (2004), *Küreselleşme, Emperyalizm, Yerelcilik, İşçi Sınıfı*, der. A. Tonak, 2. baskı, İmge Yayınları, Ankara.
- Işıklı, Alpaslan (1996), *Demokratikleşme ve Küreselleşme*, Tüze Yayıncılık, Ankara.
- İçli, Gönül (2001), “*Küreselleşme ve Kültür*”, Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 25, No. 2, Sivas.
- Kazgan, Gülten (2005), *Küreselleşme ve Ulus – Devlet*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Kongar, Emre (2005), *Küresel Terör ve Türkiye*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kongar, Emre (1981), *Toplumsal Değişme ve Türkiye Gerçeği*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Marshall, Gordon (2005), *Sosyoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Şaylan, Gencay (1997), *Küreselleşmenin Gelişimi*, İmge Kitabevi, Ankara.